

ZLOČIN I KAZNA

(interpretativni esej)

Fjodor Mihajlovič Dostojevski najvažniji je predstavnik ruskog realizma koji se javlja sedamdesetih godina devetnaestog stoljeća. Njegovo najpoznatije djelo psihološki je roman Zločin i kazna u kojem se prati lik Rodiona Romanoviča Raskoljnikova te njegovo psihičko stanje prije i nakon zločina. Drugim riječima, on ubija Aljonu Ivanovnu zbog svog socijalnog položaja i uvjerenja da se u njemu krije Napoleon.

Naime, ogorčenost siromaštvom i turobno velegradsko ozračje Rodiona je potaknulo na gnjusan čin, ubojstvo Aljone Ivanovne. Mnoštvo krčmi koje aludiraju na problem alkoholizma, brojni obrti, ali i sama atmosfera te siromaštvo realistički su elementi kojima se ukazuje na bijedu Petrograda. I sam Raskoljnikov uklapa se u tu bijedu. Odnosno, on sam se svojom derutnom odjećom uklapa u društvo kojem ne pripada, u društvo obtnika, seljaka i brojnih drugih „običnih“ pojedinaca. Zavarava sam sebe kako je jedan od njih i kako mu takva odjeća ne stvara nikakav problem. No duboko ispod te ljuštore krije se pojedinac koji se u svakom pogledu ističe u društvu i koji je veoma osjetljiv na svaku kritiku. Sve to izlazi na površinu kada se susretne s nekim poznanikom te kada oni vide njega intelektualca kao nekog koji zapušten šeta velegradom. „Drugačije je bilo, kad se sretne s kojim znancem, ili s pređašnjim drugovima, s kojima se uopće nije volio sretati...“ Jedno takvo okruženje u kojem se nađe hipersenzibilan pojedinac kao što je Raskoljnikov pogubno djeluje na njegov daljnji psihološki razvoj. Također, posebno destruktivno na njega djelovala je situacija kada je bio primoran prodati očev sat. Eskalirali su svi problemi s nedostatkom novca te je glavni lik potresen cijelom situacijom počeo gubiti svoj razum i odlučio se riješiti „ljudske uši“ i uzeti njezin novac.

Osim toga, Raskoljnikovljev gubitak razuma dovodi ga do uvjerenja da je on Napoleon te ta iskrivljena stvarnost i pomračenje uma u konačnici rezultiraju ubojstvom lihvarice. Kratke usklične rečenice doprinose dramatičnosti cijeloga teksta te čitatelja ostavljaju u iščekivanju onoga što slijedi, a to je priopćenje o razlogu ubojstva lihvarice. Esejistički elementi u ulomku doprinose filozofičnosti romana te otvaraju vrata novom književnom razdoblju – modernizmu. Činjenica da je Raskoljnikov bio nižeg socioekonomskog statusa pobudila je u njemu gnjev, mržnju i prezir prema samome sebi te željan promijeniti to u svojoj glavi stvara novi svijet. U tom svijetu on želi doći do izražaja kao pojedinac, ostvariti svoje ciljeve i jednostavno biti vrijedan. Stavlja se u poziciju Napoleona čime podsvjesno nastoji opravdati svoje duboko poremećene vrijednosti te se susreće sa moralnom dilemom, ubiti ili ne ubiti Aljonu Ivanovnu. Voljan je učiniti sve kako bi bio što sličniji Napoleonu i ostvario svoje ciljeve. No je li to stvarno istina? Bilo mu je potrebno mnogo razmišljanja u kojem je preispitivao svoj plan što nikako nije nalik Napoleonu, a toga je i sam postao svjestan. „Ja ti dakle velim tim sam se »pitanjem« mučio strašno dugo, tako da sam se silno zastidio, kad sam se napokon dosjetio (nekako iznenada), da se on ne bi nipošto žacao...“ Uvidjevši da time odudara od svog uzora u njemu se javlja dodatan bijes, srdžba, nezadovoljstvo te tada u potpunosti gubi svoj razum i prelazi u svijet koji je sam stvorio. U takvom stanju, nesvjesan svojih postupaka učinit će sve da dokaže

svima, ponajprije samome sebi, kako se u njemu krije velika ličnost poput Napoleona. Tada će tek biti spreman učiniti baš sve pa i ubiti Aljonu Ivanovnu. „I ja sam se eto okanio preišljanja... zagušio... po uzoru tih autoriteta...“ Zabrinutost i zaprepaštenje Raskolnikovljevimi riječima iskazala je i Sonja svojim mucanjem te ozbiljnim pogledom.

Zaključno, moralna dilema, opsjednutost svojom veličinom i misijom tema su i esencijalna nit ovih ulomaka. Pritom humanizam biva potisnut u stranu, a egoizam i mesijansko tj. napoleonsko poslanje eruptiraju u svom najgorem i najdemonjskijem obliku. Čovjek u svojoj najintimnijoj biti, u svojoj „scintilli animae“ stvara sliku o sebi i onome što će postati. Tu se odvija vječna borba između onoga što jesmo i onoga što želimo biti. Rat je to u duši u kojem se rađa „optio fundamentalis“ koji nekoga odvede na krivu stranu povijesti, onkraj pameti i logike, a nekoga prometne u svetca. Raskolnikov je pokleknuo i pao u toj borbi. Pokazao nam je poput tolikih palih likova, makar kao fiktivni lik iz romana, kakvi ne smijemo biti.

Aneta Kunac, 3. c